

Stanovisko Evropského inspektora ochrany údajů k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (KOM(2006)16 v konečném znění)

(2007/C 91/03)

EVROPSKÝ INSPEKTOR OCHRANY ÚDAJŮ,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na článek 286 této smlouvy,

s ohledem na Listinu základních práv Evropské unie, a zejména na článek 8 této listiny,

s ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů ⁽¹⁾,

s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů ⁽²⁾, a zejména na článek 41 tohoto nařízení,

s ohledem na žádost o stanovisko v souladu s čl. 28 odst. 2 nařízení č. 45/2001 obdrženou od Evropské komise dne 7. prosince 2006,

ZAUJAL TOTO STANOVISKO:

I. ÚVOD

Konzultace s evropským inspektorem ochrany údajů

1. Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. dubna 2004 (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení ⁽³⁾ (dále jen „návrh“), byl v souladu s čl. 28 odst. 2 nařízení 45/2001/ES Komisí předložen ke konzultaci Evropskému inspektorovi ochrany údajů. Podle Evropského inspektora ochrany údajů by toto stanovisko mělo být zmíněno v preambuli nařízení.
2. Formální konzultace ze strany Komise navazuje na kontakty mezi sekretariátem Evropského inspektora ochrany údajů a útvary příslušného generálního ředitelství Komise (GR EMPL) v rámci vypracování soupisu Evropského inspektora ochrany údajů na rok 2007 ⁽⁴⁾. Tento návrh je ve skutečnosti jedním z návrhů spadajících pod GR EMPL, které jsou pro Evropského inspektora ochrany údajů předmětem zvláštního zájmu. Kromě toho Evropský inspektor ochrany údajů přispěl ke slyšení uspořádanému Evropským parlamentem dne 23. listopadu 2006 tím, že k návrhu podal některé předběžné připomínky. V této souvislosti Evropský inspektor ochrany údajů vítá tuto konzultaci a očekává, že i v budoucnu bude včas konzultován v souvislosti s jinými návrhy Komise týkajícími se ochrany osobních údajů v oblasti sociálního zabezpečení a zaměstnanosti, zejména těch, které uvádí ve svém soupisu.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽²⁾ Úř. věst. L 8, 12.1.2001, s. 1.

⁽³⁾ Úř. věst. L 166, 30.4.2004, s. 1.

⁽⁴⁾ Každý rok v prosinci vydává Evropský inspektor ochrany údajů soupis svých priorit pro nadcházející rok v oblasti konzultací. Soupis uvádí nejvýznamnější příslušné návrhy Komise, které mohou vyžadovat formální reakci ze strany Evropského inspektora ochrany údajů. Lze očekávat, že tyto návrhy budou mít výrazný dopad na ochranu údajů a je jim proto přidělena vysoká priorita. Soupis Evropského inspektora ochrany údajů na rok 2007 je dostupný na internetových stránkách Evropského inspektora ochrany údajů www.edps.europa.eu

Návrh a jeho souvislosti

3. Návrh stanoví prováděcí pravidla k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Nová pravidla pro koordinaci obsažená v tomto nařízení nelze samozřejmě použít do doby, než bude přijat současný návrh, kterým se stanoví odpovídající prováděcí opatření ⁽¹⁾. Z toho důvodu je třeba návrh posoudit ve spojitosti se základním nařízením, na němž je založen. S ohledem na tento bod je třeba rovněž poznamenat, že Evropský inspektor ochrany údajů nevydal stanovisko k nařízení 883/2004, protože odpovídající návrh Komise byl přijat dne 12. února 1999 ⁽²⁾, tj. před vstupem v platnost nařízení 45/2001/ES.
4. Cílem návrhu je modernizovat a zjednodušit stávající pravidla, a to tím, že dojde k posílení spolupráce mezi institucemi sociálního zabezpečení a ke zlepšení metod výměny údajů mezi institucemi sociálního zabezpečení.
5. Návrh má široké pole působnosti, nejen s ohledem na občany, jichž se dotýká, ale též na oblasti, které pokrývá. Na jedné straně se vztahuje na všechny občany EU, kteří jsou pojištěni podle vnitrostátních právních předpisů (tudíž včetně osob bez zaměstnání), pokud jejich situace zahrnuje přeshraniční prvky. Na druhé straně se vztahuje na dlouhou řadu oblastí spadajících pod sociální zabezpečení: nemocenské dávky; dávky v mateřství a odpovídající dávky v otcovství; invalidní dávky; starobní důchody; pozůstalostní důchody; plnění při pracovních úrazech a nemocech z povolání; pohřebné; dávky v nezaměstnanosti; důchody při předčasném odchodu do důchodu; rodinné příspěvky.
6. Evropský inspektor ochrany údajů tento návrh vítá do té míry, do jaké si klade za cíl usnadnit volný pohyb občanů a zlepšit životní úroveň a pracovní podmínky občanů EU, kteří se pohybují v rámci Unie.
7. Důležitou součástí návrhu jsou ustanovení o výměně osobních údajů mezi vnitrostátními správami sociálního zabezpečení. Sociální zabezpečení by se ve skutečnosti nemohlo obejít bez zpracovávání různých druhů osobních údajů, v mnoha případech citlivé povahy. Kromě toho je výměna osobních údajů týkajících se sociálního zabezpečení mezi různými členskými státy přirozeným důsledkem existence Evropské unie, v níž občané čím dál tím více využívají svého práva na volný pohyb.
8. Je však též nezbytné, aby tato zvýšená výměna osobních údajů mezi vnitrostátními správami členských států nejen poskytovala lepší podmínky pro volný pohyb osob, ale aby rovněž zajišťovala vysokou úroveň ochrany osobních údajů a tím zaručila jedno ze základních práv EU. V této souvislosti Evropský inspektor ochrany údajů s potěšením poznamenává, že Evropský hospodářský a sociální výbor („EESC“) poukázal ve svém stanovisku k návrhu ze dne 26. října 2006 na potřebu zajistit dostatečnou ochranu osobních údajů, zejména s ohledem na někdy citlivou povahu předmětných údajů ⁽³⁾.

Zaměření stanoviska

9. Evropský inspektor ochrany údajů byl konzultován ohledně návrhu prováděcího nařízení. Nicméně, jak bylo zmíněno výše, prováděcí nařízení nelze posoudit odděleně od nařízení (ES) č. 883/2004, které stanoví základní zásadu koordinace systémů sociálního zabezpečení, i s ohledem na ochranu osobních údajů. Z toho důvodu Evropský inspektor ochrany údajů zohlední ve svém stanovisku rámec stanovený uvedeným nařízením. Nicméně Evropský inspektor ochrany údajů soustředí své návrhy na otázky, v nichž normotvůrci prováděcího nařízení zůstává určitý manévrovací prostor.

⁽¹⁾ V současné době jsou prováděcí pravidla stanovena nařízením Rady 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby a jejich rodiny pohybující se v rámci Společenství, Úř. věst. L 149, 5.7.1971, s. 2–50, a jeho prováděcím předpisem, nařízením Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, Úř. věst. L 74, 27.3.1972, s. 1–83.

⁽²⁾ Úř. věst. C 38, 12.2.1999, s. 10.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ze dne 26. října 2006 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, Úř. věst. C 324/59, 30.12.2006.

10. Evropský inspektor ochrany údajů dále podotýká, že návrh nejenom má široký záběr, ale je také velmi složitý, neboť stanoví podrobná, a někdy technická, ustanovení pro různé okolnosti, mechanismy a omezení při koordinaci bezpečnostních systémů. Proto se Evropský inspektor ochrany údajů nebude při analýze návrhu zabývat všemi ustanoveními jednotlivě, ale bude postupovat horizontálně, přičemž se zaměří na zásady ochrany údajů, které jsou pro návrh obzvlášť významné.
11. V souladu s tímto přístupem je stanovisko zaměřeno na zajištění souladu s právními předpisy týkajícími se ochrany údajů, ale také na s účinnost navrhovaných opatření, a to tím, že předvídá a řeší otázky, které mohou nastat v době provádění do vnitrostátních právních systémů. V tomto stanovisku Evropský inspektor ochrany údajů nejprve vymezí příslušný právní rámec pro ochranu údajů a poté se bude zabývat tím, jak se k tomuto návrhu vztahují příslušné zásady ochrany údajů. V závěrech zdůrazní Evropský inspektor ochrany údajů svá hlavní zjištění a doporučení.

II. PŘÍSLUŠNÝ PRÁVNÍ RÁMEC OCHRANY ÚDAJŮ

12. V souvislosti s návrhem budou osobní údaje pojištěných osob obvykle zpracovávány příslušnými vnitrostátními orgány, a proto budou spadat do oblastí působnosti vnitrostátních právních předpisů, jimiž se provádí směrnice 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (dále jen „směrnice“). V omezenějším počtu případů, kdy osobní údaje pojištěných osob zpracovávají orgány Společenství, budou tyto údaje podléhat nařízení (ES) č. 45/2001⁽¹⁾ o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. To by se například vztahovalo na případ zpracovávání osobních údajů týkajících se zaměstnanců EU⁽²⁾. Z tohoto důvodu poskytuje současný právní rámec ochrany údajů harmonizovanou úroveň ochrany v celé EU.
13. Současný návrh bude spoléhat na tento harmonizovaný rámec. Vnitrostátní právní předpisy, které tuto směrnici provádí, však nejsou zcela jednotné a je možné, že se vnitrostátní předpisy o ochraně údajů mezi sebou stále ještě poněkud liší. Je proto obzvlášť důležité, aby normotvůrce tuto situaci zohlednil, aby zajistil, že navrhovaná opatření plně vyhovují tomuto rámci a jsou s to se s těmito možnými rozdíly vypořádat.
14. Kromě toho budou zvýšené přeshraniční výměny údajů vyžadovat lepší koordinaci vnitrostátních ustanovení o ochraně osobních údajů. V tomto ohledu Evropský inspektor ochrany údajů vítá článek 77 nařízení 883/2004. Toto ustanovení výslovně uvádí, že osobní údaje zpracovávané podle tohoto nařízení, jakož i jeho prováděcích pravidel, se předávají v souladu s předpisy Společenství o ochraně osobních údajů.
15. Článek 77 nařízení 883/2004 také poskytuje vodítko, pokud jde o příslušné vnitrostátní právní předpisy o ochraně údajů v případě sdělování údajů mezi příslušnými orgány různých členských států, neboť uvádí, že sdělení osobních údajů jedním členským státem druhému podléhá právním předpisům o ochraně osobních údajů členského státu, který tyto údaje poskytl. Naopak jakékoliv sdělení pocházející od přijímajícího členského státu, jakož i ukládání, změna a zničení přijatých údajů, podléhá právním předpisům o ochraně údajů přijímajícího členského státu. Toto ustanovení je v souladu s ustanovením o vnitrostátních právních předpisech stanovených článkem 4 směrnice.
16. V návrhu se v 3. bodu odůvodnění a také v čl. 3 odst. 2 odkazuje na předpisy Společenství o ochraně osobních údajů. Zatímco 3. bod odůvodnění obecně uvádí, že příslušné osoby mají nárok na všechny záruky stanovené předpisy Společenství o ochraně osobních údajů, čl. 3 odst. 2 konkrétně poukazuje na výkon práv přístupu k vlastním osobním údajům a jejich opravy.

⁽¹⁾ Jelikož ustanovení nařízení 45/2001 odrážejí ustanovení obsažená ve směrnici 95/46, bude se v tomto stanovisku z důvodu usnadnění čitelnosti odkazovat pouze na příslušné články uvedené směrnice a nikoliv na obdobná ustanovení citovaného nařízení.

⁽²⁾ Například článek 15 nařízení 883/2004 a článek 18 tohoto návrhu pojednávají o převádění osobních údajů týkajících se pomocných zaměstnanců.

17. Evropský inspektor ochrany údajů souhlasí s tím, že je třeba, aby právní nástroj, kterým se provádí zvýšené zpracovávání a předávání osobních údajů, zřetelně a výslovně odkazoval na příslušný rámec ochrany údajů. Z tohoto hlediska Evropský inspektor ochrany údajů doporučuje, aby obecný odkaz na předpisy Společenství o ochraně osobních údajů byl nejen obsažen bodech odůvodnění, ale aby byl také výslovně stanoven v samotných ustanoveních (například v článku 3). Toto obecné ustanovení by nevyplývalo, že konkrétnější otázky týkající se uplatnění zásad ochrany údajů v jednotlivých případech v rámci koordinace systémů sociálního zabezpečení by mohly být předmětem jiných ustanovení, jako jsou ta, jež jsou v současné době stanovena v čl. 3 odst. 2 (viz níže, body 36–38).

III. UPLATŇOVÁNÍ PŘÍSLUŠNÝCH ZÁSAD OCHRANY ÚDAJŮ

Omezení účelu

18. Podle jedné ze základních zásad právních předpisů v oblasti ochrany údajů se osobní údaje zpracovávají pouze pro účel, pro nějž byly shromážděny nebo pro slučitelný účel (čl. 6 odst. 1 písm. b) směrnice). Návrh nezahrnuje žádné obecné ustanovení o omezení účelu⁽¹⁾. Podle obecného přístupu tohoto návrhu však budou osobní údaje shromážděné pro jeden z účelů sociálního zabezpečení (důchod, invalidní dávky, dávky v nezaměstnání, atd.) zpracovávány a dále předávány orgánům jiného členského státu za stejným účelem. Z toho důvodu se bude většina operací zpracování údajů stanovených v návrhu týkat osobních údajů zpracovaných za stejným nebo slučitelným účelem. To bude platit i v případě zpracování osobních údajů v rámci předávání údajů za účelem vymáhání pohledávek nebo neoprávněně vyplacených dávek (článek 73).
19. Za jiných okolností, jako v případě spolupráce mezi daňovými orgány (14. bod odůvodnění), mohou být údaje shromážděné pro účely sociálního zabezpečení nezbytné i pro účely jiné, než je sociální zabezpečení. V tomto případě by mohly být výjimky ze zásady omezení účelu ospravedlnitelné na základě článku 13 směrnice, a to za konkrétních okolností a pokud jsou nezbytné a založené na legislativních opatřeních na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni Společenství. V této souvislosti by mohl normotvůrce zvážit, zda by návrh měl obsahovat konkrétní odkaz na podmínky, ze nichž je možné údaje shromážděné pro účely sociálního zabezpečení zpracovávat pro jiné účely.
20. Na základě těchto skutečností je Evropský inspektor ochrany údajů toho názoru, že návrh respektuje zásadní ustanovení o ochraně údajů týkající se omezení účelu. Evropský inspektor ochrany údajů dále uvádí, že zákaz používání osobních údajů za účely jinými, než je sociální zabezpečení, vyplývá z příslušných právních předpisů na ochranu údajů, podle nichž by výjimky z této obecné zásady byly možné pouze za zvláštních a přísně vymezených podmínek.

Přiměřenost, pokud jde o zpracované údaje, příslušné orgány a doby uchovávání

21. Podle zásad ochrany osobních údajů musejí být osobní údaje přiměřené, podstatné a nepřesahující míru s ohledem na účely, pro které jsou shromažďovány nebo dále zpracovávány (čl. 6 odst. 1 písm. c) směrnice). V souvislosti se systémy sociálního zabezpečení to znamená, že se v každém případě předá pouze nezbytný a přiměřený soubor údajů.
22. Tato zásada je patřičně zakotvena v čl. 2 odst. 1 návrhu, který ukládá institucím členských států povinnost si sdělovat všechny údaje nezbytné pro stanovení a určení práv a povinností pojištěných osob. V této souvislosti Evropský inspektor ochrany údajů zdůrazňuje, že vyhodnocení nezbytných souborů osobních údajů se může poněkud lišit podle druhu dávky, o který se jedná. Například druh osobních informací potřebných pro nemocenské dávky se bude lišit od informací potřebných pro starobní důchody. Informace předávané orgány členských států by neměly přesahovat míru toho, co je nezbytné pro určení práv a povinností pojištěné osoby, o něž se v konkrétním případě jedná.

⁽¹⁾ Evropský inspektor ochrany údajů upozornil na tuto otázku ve svém stanovisku a vyjádřil politování nad tím, že návrh nezahrnuje ustanovení, „které by přísně zakázalo použití údajů pro jiné účely než sociální zabezpečení“, jako v případě současného znění čl. 84 odst. 5 písm. b) nařízení (EHS) č. 1408/71. Stanovisko Evropského inspektora ochrany údajů, bod 4.10.2.

23. Přiměřenost by se měla vztahovat i na počet příslušných orgánů s přístupem k údajům, jakož i na způsoby přístupu k osobním údajům a dobu jejich uchovávání. Pouze náležité orgány a instituce mají přístup k údajům sociálního zabezpečení a tyto údaje se uchovávají – ve formě umožňující identifikaci subjektu údajů – po dobu ne delší, než je nezbytné pro účel, pro nějž jsou tyto údaje zpracovávány (čl. 6 ods. 1 písm. e) směrnice).
24. Pokud jde o počet orgánů a institucí s přístupem k osobním údajům pojištěných osob, článek 83 návrhu zřizuje veřejnou databázi, která pro každý členský stát uvádí příslušné orgány. Mělo by se též poznamenat, že návrh poskytuje členským státům volnost v rozhodování, zda se osobní údaje předávají prostřednictvím ústředního přístupového bodu v členském státě nebo přímo příslušnému orgánu nebo instituci (čl. 2 odst. 3). Kromě toho může být v každém členském státě mnoho určených orgánů, z nichž některé mohou působit na regionální úrovni.
25. S ohledem na dobu uchovávání osobních údajů Evropský inspektor ochrany údajů uvádí, že v rámci sociálního zabezpečení může test přiměřenosti vést k velmi odlišným výsledkům podle dané oblasti sociálního zabezpečení. Například zpracovávání osobních údajů spojených s nemocenskými dávkami bude obvykle nezbytné po kratší dobu než v případě důchodů, tedy dávek, které budou pravděpodobně poskytovány po delší dobu. Doba uchovávání osobních údajů by též závisela na druhu orgánu, který je zpracovává. Například v případě centrálních přístupových bodů by to znamenalo, že by osobní údaje byly vymazány okamžitě po jejich předání příslušnému orgánu. V každém případě by mělo být jasné, že osobní údaje budou vymazány nebo anonymizovány, jakmile přestanou být nezbytné pro účel, k němuž byly shromážděny nebo zpracovány.
26. S ohledem na tyto úvahy Evropský inspektor ochrany údajů zdůrazňuje, že v takto složitém systému, v němž se osobní údaje zpracovávají a dále předávají prostřednictvím asymetrické sítě subjektů, je třeba věnovat zvláštní pozornost zajištění toho, aby byly osobní údaje příslušnými orgány zpracovávány po přiměřenou dobu a aby se zamezilo zdvojení databází. Evropský inspektor ochrany údajů se domnívá, že databáze stanovená v článku 83 pomůže zajistit, aby byly nezbytné osobní údaje v každém jednotlivém případě předávány pouze příslušným orgánům. Současný návrh by však mohl být doplněn o další objasnění, pokud jde o způsoby předávání a uchovávání údajů, jak bylo Komisí již učiněno v případě jiných návrhů⁽¹⁾. V této souvislosti se Evropský inspektor ochrany údajů domnívá, že určitá harmonizace dob uchovávání by nejen ochránila právo občanů na ochranu osobních údajů, ale rovněž by zvýšila účinnost koordinace mezi vnitrostátními správami různých členských států.

Právní základ pro zpracování osobních údajů

27. Návrh stanoví různé mechanismy, podle nichž se osobní údaje týkající se pojištěných osob předávají mezi příslušnými orgány různých členských států. Tyto výměny osobních údajů mohou být rozděleny do dvou obecných kategorií: výměny na základě žádosti dotyčné osoby; a výměny prováděné z úřední moci, obvykle mezi třetími stranami (příslušnými orgány, zaměstnavateli), bez jakékoli zvláštní žádosti dotyčné osoby. Příslušné orgány v mnoha případech zpracovávají a předávají citlivé údaje, zejména údaje týkající se zdravotního stavu.
28. Všechny tyto činnosti spojené se zpracováváním splňují podmínky pro zpracovávání osobních údajů stanovené ve směrnici: oprávněné vnitrostátní orgány a zaměstnavatelé mohou zpracovávat osobní údaje pouze na základě souhlasu dotyčné osoby nebo na jiném zákonném základě, jako je splnění právní povinnosti nebo vykonání úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci (čl. 7 písm. a), c) a e) směrnice). Přísnější podmínky se vztahují na citlivé údaje, tzn. osobní údaje, které odhalují rasový či etnický původ, politické názory, náboženské nebo filozofické přesvědčení, odborovou příslušnost, zdraví a pohlavní život (článek 8 směrnice).

⁽¹⁾ Příklad takovýchto ustanovení z nedávné doby se nachází v návrhu Komise nařízení Rady o příslušnosti, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti (COM(2005) 649 v konečném znění). Zejména článek 46 tohoto návrhu stanoví povinnosti ústředních vnitrostátních orgánů vymazat informace, které obdržely od orgánů jiných členských států, okamžitě po předání těchto údajů příslušnému vnitrostátnímu subjektu. Odstavec 3 dále stanoví přímý zákaz uchovávání informací sdělených podle nařízení po dobu delší než je nutné pro účely jejího sdělení a v žádném případě ne déle než jeden rok. Viz též stanovisko Evropského inspektora ochrany údajů k tomuto návrhu, Úř. věst. C 242, 7.10.2006, body 45-49.

29. Na základě těchto skutečností Evropský inspektor ochrany údajů poukazuje na to, že na ustanovení návrhu lze pohlížet jako na právní povinnost – podle čl. 7 písm. c) směrnice – zpracovávat a předávat údaje pro účely sociálního zabezpečení, pokud se jedná o zvláštní povinnost. Z toho důvodu by zpracování osobních údajů příslušnými vnitrostátními orgány a zaměstnavateli mohlo být v případech, ve kterých návrh stanoví jasnou povinnost osobní údaje zpracovávat, založeno na čl. 7 písm. c) směrnice. Naopak, pokud tato právní povinnost není v návrhu přímo stanovena, se zpracovávání osobních údajů zakládá buď na vnitrostátní (neharmonizované) zvláštní právní povinnosti, nebo na odlišném právním základě.
30. Článek 7 písm. e) směrnice umožňuje zpracování osobních údajů, pokud je nezbytné pro vykonání úkolu ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci, kterým je pověřen správce nebo třetí osoba, které jsou údaje sdělovány. K tomu by došlo, pokud by příslušný orgán zpracovával údaje na základě pověření nebo z úřední moci vyplývající z obecného právního ustanovení – na vnitrostátní úrovni nebo na úrovni Společenství – a nikoliv na základě zvláštní právní povinnosti. Na tento případ se podle čl. 14 odst. a) směrnice vztahuje právo vznést námitku.
31. Použití souhlasu jako právního základu, podle čl. 7 písm. a) směrnice, má omezenější oblast působnosti, pokud jde o zpracovávání osobních údajů veřejnými orgány nebo v zaměstnaneckých vztazích, neboť svolení může být považováno za svobodné – ve smyslu čl. 2 písm. h) směrnice – pouze má-li dotčená osoba uskutečnitelné alternativy.
32. Pokud jde o zpracování citlivých údajů (článek 8 směrnice), vztahují se na ně podobné úvahy jako v předchozích odstavcích. Evropský inspektor ochrany údajů se domnívá, že povinnosti vyplývající z pracovního práva (čl. 8 odst. 2 písm. b) směrnice), jiné výjimky (čl. 8 odst. 4) nebo souhlas (čl. 8 odst. 2 písm. a)) mohou představovat náležitý právní základ pro zpracovávání citlivých informací shromážděných pro účely sociálního zabezpečení. V tomto případě by mohly být nezbytné zvláštní záruky, jako například opatření spočívající v technickém rozdělování na úseky.
33. S ohledem na výše uvedené úvahy Evropský inspektor ochrany údajů uvádí, že čím jasněji tento návrh stanoví příslušným orgánům a zaměstnavatelům zvláštní právní povinnosti zpracovávat osobní údaje, tím snazší a účinnější bude jeho provádění v členských státech, pokud jde o plnění právních předpisů členských států v oblasti ochrany údajů vycházejících z této směrnice. Z toho důvodu Evropský inspektor ochrany údajů, aniž by se podrobně zabýval každým jednotlivým mechanismem stanoveným v návrhu, doporučuje, aby normotvůrce EU zajistil, aby každý jednotlivý navrhovaný mechanismus zpracování a předávání osobních údajů byl jasně založen na konkrétní právní povinnosti přímo stanovené v návrhu nebo na jiném zákonném základě pro zpracování podle článků 7 a 8 této směrnice.

Informace pro pojištěné osoby

34. Jak je stanoveno v oddílu IV směrnice 95/46, je nezbytné řádně informovat subjekty údajů o zpracovávání jejich osobních údajů. To je ještě důležitější, jsou-li osobní údaje zpracovávány vícero orgány v různých členských státech a mohou subjekty údajů být tedy vystaveny riziku, že ztratí přehled o tom, kdo zpracovává jejich osobní údaje, za jakými účely, a jakým způsobem mohou vynutit svá práva.
35. S ohledem na tuto otázku Evropský inspektor ochrany údajů silně podporuje aktivní přístup: poskytování vyčerpávajících a včasných informací subjektům údajů s cílem objasnit jak použití shromážděných informací, tak jejich práva. V tomto ohledu Evropský inspektor ochrany údajů nejen podporuje výzvu Evropského hospodářského a sociálního výboru ⁽¹⁾ zvýšit povědomí mezi všemi případnými uživateli nařízení, ale též vyzývá normotvůrce, aby do návrhu vložil výslovný odkaz na potřebu poskytovat dotýčným osobám konkrétní a dostačující informace o zpracování jejich osobních údajů. To by mohlo být provedeno změnou článku 19 (*Informování pojištěných osob*), aby se zajistilo, že pojištěným osobám budou poskytnuty potřebné informace.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV, bod 1.111.

Práva subjektů údajů

36. Práva subjektů údajů jsou obzvlášť významná v souvislosti se systémy sociálního zabezpečení, neboť umožňují dotyčným osobám udržovat kontrolu nad svými (citlivými) údaji, zajistit jejich správnost a ověřit informace, na jejichž základě se přijímají důležitá rozhodnutí a přiznávají dávky. Toto je obzvlášť významné v přeshraničních souvislostech, kde lze při předávání osobních údajů očekávat vyšší chybovost způsobenou potřebou tyto informace překládat. Dále stojí za zmínku, že zlepšení správnosti informací díky vynucování práv subjektů údajů prospívá nejen dotyčným osobám, ale i příslušným subjektům v oblasti sociálního zabezpečení.
37. Evropský inspektor ochrany údajů vřele vítá čl. 3 odst. 2 návrhu, který uvádí, že členské státy v souladu s předpisy Společenství o ochraně osobních údajů zaručí dotyčným osobám právo na přístup k osobním údajům a právo na opravu těchto údajů. Evropský inspektor ochrany údajů však navrhuje toto ustanovení doplnit o širší odkaz na všechna práva subjektů údajů, včetně práva na námitku (čl. 14 směrnice 95/46) a záruky ohledně automatizovaných individuálních rozhodnutí (čl. 15 směrnice 95/46).
38. Evropský inspektor ochrany údajů kromě toho navrhuje, aby návrh řádně zohlednil potřebu usnadnit účinný výkon práv subjektů údajů v přeshraničních souvislostech. Dotyčné osoby budou samozřejmě nuceny svá práva vymáhat v situaci, ve které jejich osobní údaje pocházejí od různých orgánů ve dvou nebo více zemích. Bylo by proto žádoucí, kdyby v těchto případech mohla být práva subjektů údajů též vykonávána přímo prostřednictvím příslušného orgánu, který získává osobní údaje od jiných členských států. To by znamenalo, že příslušný orgán, který je v přímém kontaktu s pojištěnou osobou, by byl vyzván, aby sloužil jako jednotné kontaktní místo, nejen pokud jde o dávky sociálního zabezpečení, ale také pokud jde o veškeré osobní údaje zpracovávané v souvislosti s těmito dávkami. Pojištěná osoba by pak mohla vykonávat svá práva jakožto subjekt údajů prostřednictvím příslušného orgánu bez ohledu na původ údajů. Evropský inspektor ochrany údajů proto vyzývá normotvůrce, aby tuto možnost zvážil, i s ohledem na příklady již poskytnuté v jiných návrzích Komise ⁽¹⁾.

Bezpečnostní opatření

39. V návrhu je kladen zvláštní význam na bezpečnost při zpracování údajů vzhledem k rozsáhlejšímu používání elektronických pomůcek veřejnou správou v různých členských státech. Kromě toho se přenos ve většině případů týká citlivých údajů a jak také uvedl EHSV, je proto ještě důležitější, aby bylo „zajištěno, že tyto údaje budou odpovídajícím způsobem zabezpečeny a nedostanou se do špatných rukou“ ⁽²⁾.
40. V tomto ohledu Evropský inspektor ochrany údajů vítá článek 4 návrhu, který stanoví, že přenos údajů mezi příslušnými subjekty „se uskutečňuje elektronicky ve společném zabezpečeném rámci, který zaručuje důvěrnost a ochranu výměny údajů“. Evropský inspektor ochrany údajů však zdůrazňuje, že tento „společný zabezpečený rámec“, který má být vymezen Správní komisí pro koordinaci systémů sociálního zabezpečení ⁽³⁾, by měl patřičně zohlednit doporučení programu IDABC ⁽⁴⁾ (interoperabilní poskytování evropských služeb eGovernment veřejné správě, podnikům a občanům), pokud jde o předpisy Společenství týkající se ochrany údajů, a zejména o předpisy související s bezpečností zpracování (článek 17 směrnice). Z tohoto hlediska Evropský inspektor ochrany údajů také doporučuje, aby do příslušných jednání správní komise byli řádně zapojeni odborní poradci v oblasti ochrany a zabezpečení údajů.

⁽¹⁾ Příklad z posledního období lze nalézt v návrhu Komise rámcového rozhodnutí Rady o výměně informací z rejstříku trestů mezi členskými státy (KOM (2005) 690 v konečném znění). Článek 6 návrhu umožňuje subjektu údajů vykonávat právo na přístup ke svým osobním údajům nejen tím, že se obrátí na orgán, který kontroluje údaje, ale také prostřednictvím orgánu země, v níž má bydliště. Další příklady lze nalézt i v Schengenském informačním systému.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV, bod 4.10.

⁽³⁾ Stanoveno článkem 71 nařízení (ES) č. 883/2004. Článek 4 návrhu uvádí, že tato správní komise stanoví formát a způsob výměny údajů.

⁽⁴⁾ <http://ec.europa.eu/idabc/en/home>

IV. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

41. Evropský inspektor ochrany údajů tento návrh vítá do té míry, do jaké si klade za cíl usnadnit volný pohyb občanů a zlepšit životní úroveň a pracovní podmínky občanů EU, kteří se pohybují v rámci Unie. Koordinace systémů sociálního zabezpečení by ve skutečnosti nemohla existovat bez zpracovávání a předávání různých druhů osobních údajů, v mnoha případech citlivé povahy.
42. Je však rovněž nezbytné, aby tato zvýšená výměna osobních údajů mezi vnitrostátními správami členských států nejen poskytovala lepší podmínky pro volný pohyb osob, ale aby rovněž zajišťovala vysokou úroveň ochrany osobních údajů, a tím zaručila jedno ze základních práv EU.
43. Návrh bude spoléhat na harmonizovaný rámec pro ochranu údajů stanovený právními předpisy Společenství o ochraně osobních údajů, a zejména směrnici 95/46/ES a vnitrostátními prováděcími předpisy. Evropský inspektor ochrany údajů s potěšením konstatuje, že jak základní nařízení 883/2004, tak návrh připomínají použitelnost tohoto rámce pro ochranu údajů. Je však třeba se dále a výslovně věnovat konkrétním otázkám týkajícím se použití zásad ochrany údajů v rámci koordinace systémů sociálního zabezpečení.
44. Pokud jde o *zásadu omezení účelu*, Evropský inspektor ochrany údajů má za to, že návrh respektuje zásadní ustanovení o ochraně údajů, pokud jde o omezení účelu. Kromě toho Evropský inspektor ochrany údajů uvádí, že zákaz použití osobních údajů pro jiné účely než pro účely sociálního zabezpečení není v návrhu výslovně stanoven, ale vyplývá z použitelných právních předpisů v oblasti ochrany údajů, které by za zvláštních okolností a za přísně stanovených podmínek umožnily výjimky z této obecné zásady. V této souvislosti by normotvůrce mohl zvážit, zda by měl návrh konkrétně odkazovat na podmínky, za nichž by mohly být údaje shromážděné pro účely sociálního zabezpečení zpracovány k odlišnému účelu.
45. Pokud jde o *přiměřenost zpracováváných údajů, příslušné orgány a doby uchovávání*, Evropský inspektor ochrany údajů zdůrazňuje, že v takto složitém systému, v němž se osobní údaje zpracovávají a dále předávají prostřednictvím asymetrické sítě subjektů, je třeba věnovat zvláštní pozornost zajištění toho, aby byly osobní údaje zpracovávány příslušnými orgány po přiměřenou dobu a aby se zamezilo zdvojení databází. V této souvislosti by mohl být současný návrh doplněn o další objasnění, pokud jde o způsoby předávání a uchovávání údajů.
46. Pokud jde o *právní východiště pro zpracovávání osobních údajů*, Evropský inspektor ochrany údajů, aniž by se podrobně zabýval každým jednotlivým mechanismem stanoveným v návrhu, doporučuje, aby normotvůrce EU zajistil, aby každý jednotlivý navrhovaný mechanismus zpracování a předávání osobních údajů byl jasně založen na konkrétní právní povinnosti přímo stanovené v návrhu nebo na jiném zákonném základě pro zpracování podle článků 7 a 8 této směrnice.
47. Pokud jde o *informace pro pojištěné osoby*, Evropský inspektor ochrany údajů doporučuje, aby byl do návrhu vložen výslovný odkaz na potřebu poskytovat dotyčným osobám konkrétní a dostačující informace o zpracování jejich osobních údajů.
48. Pokud jde o *práva subjektů údajů*, Evropský inspektor ochrany údajů vřele vítá čl. 3 odst. 2 návrhu a navrhuje toto ustanovení doplnit o širší odkaz na všechna práva subjektů údajů, včetně práva na námitku a záruky ohledně automatizovaných individuálních rozhodnutí. Evropský inspektor ochrany údajů navíc vyzývá normotvůrce, aby usnadnil účinný výkon práv subjektů údajů v přeshraničních souvislostech tím, že zajistí, aby příslušný orgán, který je v přímém kontaktu s pojištěnou osobou, sloužil jako jednotné kontaktní místo, nejen pokud jde o dávky sociálního zabezpečení, ale také pokud jde o veškeré osobní údaje zpracovávané v souvislosti s těmito dávkami.

49. Pokud jde o *bezpečnostní opatření*, Evropský inspektor ochrany údajů doporučuje, aby „společný zabezpečený rámec“ pro přenos údajů, stanovený v článku 4 návrhu, řádně zohlednil příslušná doporučení o ochraně údajů a bezpečnosti zpracování. V této souvislosti by měly být do příslušných jednání oprávněné správní komise řádně zapojeni odborní poradci v oblasti ochrany a zabezpečení údajů.

V Bruselu dne 6. března 2007.

Peter HUSTINX
Evropský inspektor ochrany údajů
